

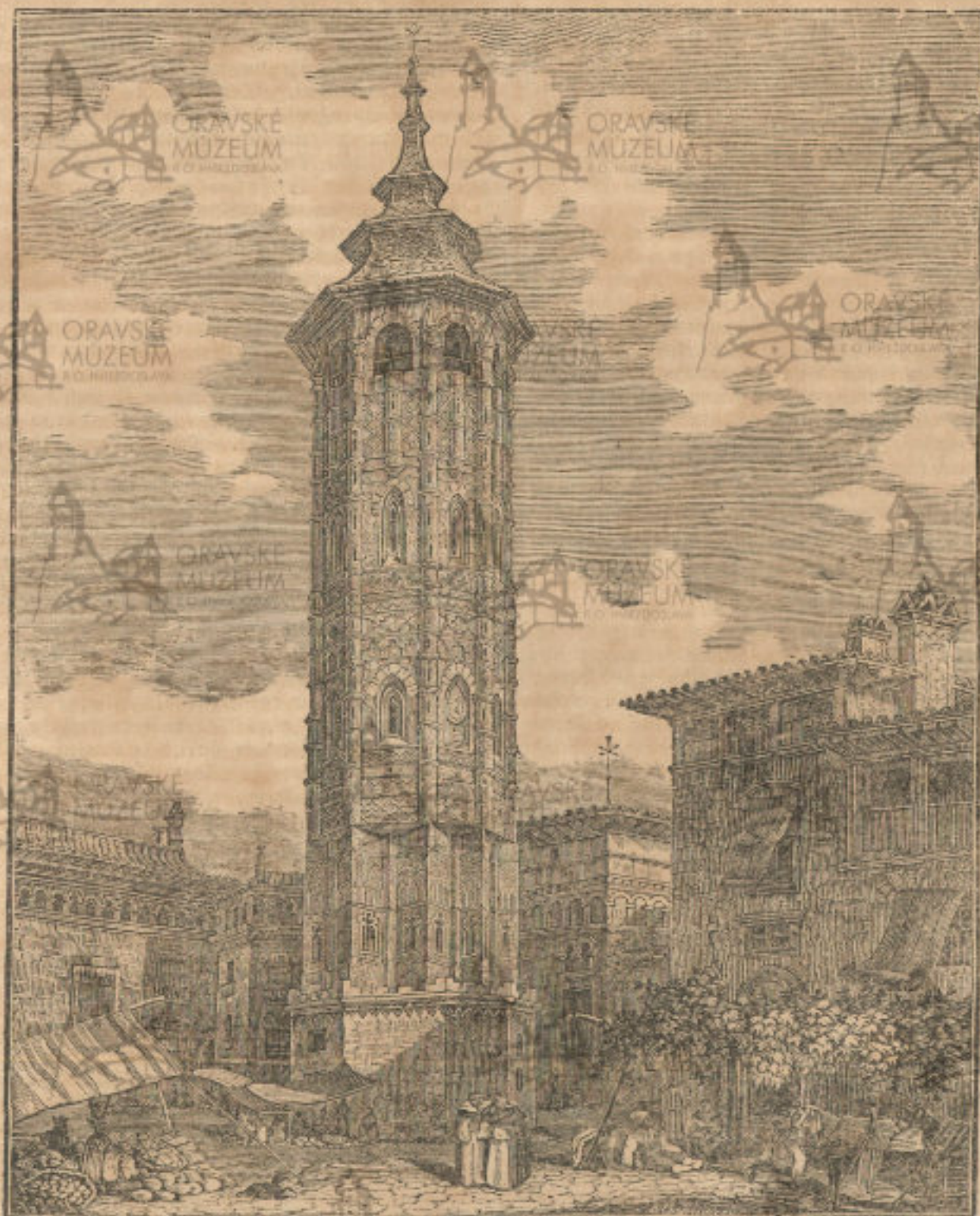
S w ě t o z o r,

nehylaciněšší spis obrázkový k rozšíření užitečných známostí
pro Čechy, Moravaný a Slováky.

Číslo 51.

Vychází každou sobotu.

1855.

(Caragoff's)

proslavený generál Wina slaužil. S přewelisan

proslavený generál Mina a slaužil. S převeliškau činností kowalsy se zbraně a připravoval se prach. Španielské regimenty, kterejto w Pampeluně a w Madritu s francouzskými byly slaučeny, se rozdrobily, a spěchaly do Saragošsy, takéž učitelowé wo-gensté školy z Alfaly. Teď byl na Saragošsu wy-slán francouzský generál Lefevre-Desnouettes, a gý od Pampeluny přes Tudelu postupowal; wo-gáci, gež Palafor proti němu postavil, byli zpo-ráženi, a gý dne 16. čerwna wedrali se francouzští přednj zástupowé do města, gak ale k tuhému odporu odhodlané měšťany spakřili, zpět se wrátili, načež se saragošští ohradili. W 24 hodinách bylo to posud otevířené město tak ohraženo, že autofu nepřátel-skému slusně mohlo wyzorowati. Wšak gešie my-slil se Palafor s 8000 mužů w šířím poli udržeti, ale prudkým dorážením nepřitele byl přinucen, do města se wrhnauti. Teď přitáhlo celé nepřátelské město, a Saragošsa byla kolem obšlčena. Po ně-kolika marných autocij dobyli Francouzowé, ma-gice w čele 400 Poláků, genj w gegich mogštu slau-žiti, klášter sw. Josefa, gehož arragoňští sedláci bránili, pak klášter kapucinský, pak Monte Tor-rero, což wyše ale za městem leželo. Dwa welis-telowé (komandantowé) těchto míst, genjto tam ne-přátelské moci wystupiti museli, stannym právem byli od rozhorlených obywatelů odsouzeni a zastřeleni. Nadarmo zřikal nepřítel některé městské brány. Ka-ždodenní wypady obležených, častě harwátky se se-dláky přelážely pokrofum geho příprav k obleženj. Ale sotwa že město dne 2. srpna ka posle 2000 mu-žů dostalo, zapálila se znamenitá prachárna na Ro-su, hlawnj ulici, stogici. Dne 3. srpna započal ne-přítel bítí na město silnou střelbou. Autocij otwory we hradbách udělané usnadnili genu autof. Gý dne 4. srpna wedrali se Poláci, ačkoli kolikráte byli zpět zabýnami, do kláštera sw. Engracie, a obsadili ce-lau ulici téhož gměna. Teď nastal krutý beg w do-mech. Poláci wšak museli se utéci, gak dále po-kradowati chtěli. Raupej, wražda a oheď přimawali na částku města, kde weliká nemocnice stogj, newy-slownanu bjdu. Konečně nepřítel dostal gednu stranu ulice Roso do své moci; na druhé straně bogowali Arragoňci welikau rozjnceností. Muichowé rozpalo-wali slibowáním a příkladem srdnatost do boge na žiwot a smrt. Ženy se staraly o raněné, také i do-rad bogownjů se postavily. Gedna z nich, gežjto muž, byw děleštělcem, padl, přewzala geho místo a službu. Welánj i Pauence Marii na slaupu. Tu-to swatost gen chtěli ochrániti; a gi se wydávaly dýsy za slasné wyswobozenj! Nepřítel musel se spe-logiti s tím, aby dobywal dům po domu. Do 4. až do 14. srpna gen čtvero domů se mohl zmocniti. Gedný geg stál šestidennjho boge. Generál Wer-dier přewzal teď místo Lefewra řízenj Francou-zů, wšak nenabále věci si změnilly. Porážka welis-keho francouzského mogšta u Bassenu, autel Jose-fa Murata z Madritu, zpátečnj řáženj Francouzů k Vittorii, a blíženj se španielského mogšta od Ba-lencie k wyswobozenj Saragošsy přimátilo generála Verdiera, w noci od 14. na 15. srpna obleženj wyzdwihnauti, a od toho města upuštiti. Druhé dě-la, gežto těžko bylo na spěch sebau wjiti, poručil whoditi do arragoňského průtiwu. Saragošští přelali ratiwšj, potřisngice: „At žige náš pan generál Pala-for!“ a zpjwagice pjsně su počtě Matky Boží na slaupu. Druhé gešie pamětjodněžjšj obleženj Saragošsy na-staupilowned po čtyřech měsječj. Generál Palafor

Drut é gessé pametnodynžsň obleženj Saragošju na
staupilo hned po čtyrech měsčcch. Generál Palafox

Gaf se Francúzové r. 1808 již hlavního města Madridu byli zmocnili, krále Ferdinanda zahnali, a švagra Napoleona, Murata totiž, na trůn španělský dosadili, měl generální zástupník (lieutenant) Guillermi, gatežto náměstník aragoňský, v Saragošse vrchní zprávu. U lidí však nepežíval žádné vážnosti. Gafší Lio Jorge a Lio Mario (Lio znamená totiž co štríc, a dává se tento název starším osobám z nižších stavů, čímž titul „Señor“ t. j. pán, nepřimalejší) řídili sporný lid. Vedením těchto odzbrojil hauf sedláků dne 28. května 1808 stráže náměstku, a kríkel: „Smrt Muratovi, ať žije Ferdinand, degte nám zbraně!“ Guillermiho odvrátil co státního vězně na zámeč Aljaseria, a generální zástupník Mori byl za vrchního vůdce vyvolen. Na to se zmocnil lid zbrance. Mori svolal do Junty (t. j. wogenské rady) neznamennější osoby. Jednosměrně vsadili se prohlásiti proti Francúzům, a kteří z těchto se právě v Saragošse nacházeli, byli na hradě zadrženi. Nynj požádal Mori 28letého Dona J. Palafora, by do Saragošsy vkřísšel. Setwa že se octnul we wogenské radě, byla tato od lidí přinucena, gez za generálního kapitána zvoliti. Nynj ušlaupil nepokádel příslušnému poslušností, a celá Arragonie uznala generála Palafora za svého náměstku. Nedostávalo se řádového vojska a hrubého střeliva. Bylo we wossem wsfady gen 16 děl. Palafor zjedbil zemšťau obranu pod poradenstvím propuštěných důstojníků. Weden z těchto zátkou záležel ze studentů zdejší univerzity, mezi nimiž také nynj tak

zprawował Arragonii nieomierzaną moc, ale dźwierał
narodu ho żądania często uległ suplijnemu, nbył i
krwawému pojmánj. Rynj se wssak stregil sám Ra-
poleon w Pampelunie a Bajenu na podmanénj py-
ssné Saragošsy. Tri hlawnj oddjly wybranych weg-
sta, wedeny od słowitných generalů, proti nj se wy-
prawily. Zatjm ale teprwe od mēssce zářj 1808 na
hrabbách Saragošských začalo se pilně pracowati.
Čas gžj nestačil k wystawénj nových bastj. Něko-
lit klášterů se tedy proměnily we brady, staré brady
by městě oprawily, co neuspěšněgi senbami zapo-
čtily, tolem palisadami otýnily, přjškem, 15 st.
zblaubj a 21 st. žjřj, obkljčily ard. Také wěstj
bjl domů byl prorazen djjami pro stjřsenj, a w ney-
důležjtějšjch ulicjch se nawážely waly a dělasy zá-
stěpy. Každé hogené pořadí domů přjsobjlo bastu.
Zároveň hvolával Palafor wšedem mladý wro-
stek pod žbraň, a wsslal četné zástupy (wssměš 13
bataillonů) ke španielskému wogjtu do Nawarry a
Katalonie. Znatelé a we wogensťem slawitelšj
žbhlj mužowé se dwwj, gať tak spěšně a neprawi-
delně upewněné město (nedostatek času a neyřhod-
nost mjjta byly toho přjčiny) rovněž tak uměle gať
udatně wedenym autofám neylepšjch francouzšjch
wogjů, pod maršálkami Moncey a Mortier,
pod wěwodan z Abrantes, posléze pod maršálkem
Launeseem, pod inžjnry tak zjamenitými, gať byl
generál Lacoste a Dedon, a plukownj Roguiaz,
60 buj po otwřenj vrátoků, při neutále 41dennj
střelbě wzderowati mohlo. Genom nadššená a zmu-
žilá činnosť a nesmjrné wynasnaženj wšedj třjd oby-
telštwá toto wuřwětliti mžje. Každý pracowal; že-
ny šily wogensťj štat, mužowé dělali patreny. Na
hrabbách a w městě nalezalo se we wšem wssudy
160 děl. Že tu byly nesmjrné zásoby šanytru, de-
lalo se práchu gen pro každodennj potřebu, aby pra-
cháren nebylo třeba, genj mohly epět lehce se za-
pásliti. Petrawy pro 15,000 mužů bylo na 6 mě-
siců šcesseno, fromě toho byly tu zásoby měštanů a
klášterů. Genom o čerstwé a užené maso byla nauce,
a pozděgi o owes pro koně. Po porážce Španělů
u Tudely dne 23. listopadu naplnily se chorošnice a
nemocnice města gžj raněnými, a z rozplassených wo-
gátů žjřdíl gestě Palafor wogjto na 15,000 mu-
žů šlné, tak že w městě pehromadě 30,000 mužů
měl, fromě 1500 dělostřelců, 800 šapérů a ozbro-
jených sedláků. Radjo na řece Ebru vžbrogily se a
obsadily s dělostřelci hšteré lodě. Wschjnym welite-
lem také w městějšjch záležjtostech byl generál Pa-
lafox; na něho neywjce aučinkowali kněz Bafil,
geho adjutant Butron, geho tagemnjš Čáñedo,
šarář od sw. Gila, Lio (štrýc) Marín, šfentý
šemonady na Rošsu, kněz de la Consolacion a
Lio Jorge. Gich wogensťá policie řjdbila zástupem
Almogavaresů čili špehaunů we wogensťjch šja-
tech, genj na mjjstech od nepřjtěle dobywaných do-
hljželi. Žádný obywatel neopustil město ano i mno-
ho sedláků do něho se utěšlo, tak pewnou důvěru
měli k Matze Rejj na slajpa! — Náštroge k oble-
ženj a střelimo dowážel nepřjtěl po arragonšťem pře-
šlivo od Tudely. Měl 60 kusů děl. Dne 20. pro-
šince octnul se třetj a pátý oddjł nepřjtělského wog-
sta před městem; Moncey a Mortier ge wedli.
Zubrnkem přejtalo se Francouzů 31,000 mužů, fromě
6 kompanij dělostřelců, 8 kompanij šapérů, 3
kompanie minérů a 40 inžjnřských důštoknjš. Me-
tato moc o 9000 mužů eslábla, řdnj maršálek Mon-
cey s nimi w ledna do Salatavny se odebral. Před-

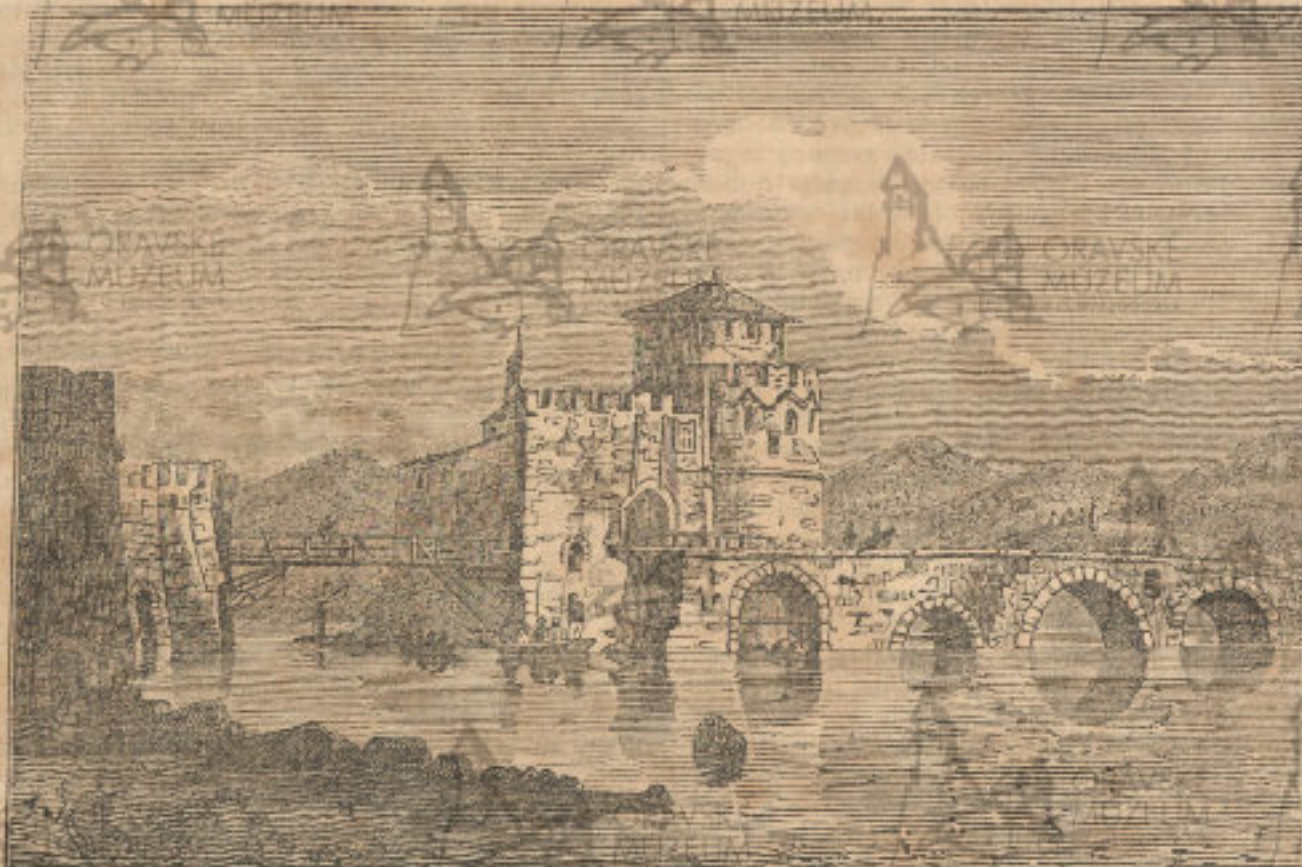
ce s prospěchem sváděl od 22. ledna měsíci šarvát-
ky bezbregenními zástupy, jenž se Saragossu osvobo-
diti hotovili. Vž dne 21. prosince střeleli Fran-
cauzové na Monte Terreo, vedrali se tam au-
stolem, a nutili posádku se zkrátat do města se obrá-
titi. Autokům vyšel generála Gazana, dne 22. pro-
síce na batterie u věže del Arzobischo podniknu-
tým, statně bylo odporováno. Repětel se tedy roz-
myslil su pravidelnému dorážení na toto město.

(Eofončenj.)

Most přes aužinu Euripus w Řecku.

Země řecká, tato kolébka europejské vzdělanosti, i po tisíciletém zpusťtění a vydrancování svém w těžké porobě turecké, vždy geště dýowá w slune swém negebný důležité památky starožitnosti, galowýchžby w glinyh fragmách země našej nadarmo hledal, a nys-
uagši nowé zřízená vláda řecká s obywatelskuj peeli-
wosti obraci žitel swój gednal k wydobyti z rumu
a šutiu zřispaných wogůstatků těch tatorých pamá-
tek, gednal tež k lepšimu zachowání na gerw gšau-
cuj a zhaubě času upředy. W ohledu tomto i w sa-
mém řecku zase nadewšedko wymila okolj města Athén,
nělby šidla nepřehšej oswjcenosti řecké, tu dobu pal
nowé zwelené stolice pantownjka toho králowstwj.

Na východnj straně obléhli attické neppamatnéjší w negednom obludu zagiše gest rowina Marathouská, zveleboná slavným wítězstvým Milciadesa nad Peršaný l. 490 před narozeným Kristovým. Na sewer a západ dwogim pořadým přetěštěných pahorků otocena a třeslau nědy Charadros, podnes pal Marathon gmenowanau, z wrdu Parnesu (rozdílného od Parnassu) se prameněj, zamlazena slauc, rozproštrá se na východnj a gižné straně otewřeně až k samému moři, slauc zde dobrým přístawem opatřena. Zde přistalo ledňiwé perše a wplalo na břeh enědy sto tisíc wogňů, kterýmž bylo uloženo Atheny přepadnauti a zničiti. Proti tomu wogňu nemohli Athenčané wšec než deset tisíc swých měšťanů, a tolikž otroků do pole postawiti, pod zpráwau Milciadesa, muže důmyslného a hrđinského, kterž použij gedraf wšhody msta, k rozloženj wogňa geho nad mju přehedného a příznivého, gedraf ubažnosti lidu swého, wlastenečným duchem proti ejšťiwým, za barbaty posládaným wchoděanům roznjceného, nowágal se s mařau hrđtanau na četné pluky nepřatelstě bez wrođenj obořiti se a ge takofla přetwapiti. Wtwa swedená tábá a frntá: naposledy předce zwítěžili Řeřowé, a Peršané se dali na autěf. W yzmuzilegšj Peršané padli, a ostatnj u wšerobecném zmatku přehroznan sečj stžhání ne k táboru, ale k lodjm vrchali. Sedm lodj tu gestě od Řeřů wzato, ostatnj odplauły hbitě ku břehům asiatským. Tak se skončila bitwa marathonská, kteráž gmeno Athenců, co ofwoboditelů Řeřů, na wěty proslawila. Teďbáž obec athenstá nepřestala na tom, aby podle dawujho obpyče památku hrđinských občanů swých gedine wnatě města pomnikem počtíla: na samém begišti byl pomolenjm gegim trůg pomnik wyzdwižen, gedn athenstým wogňům, druhý wůdci Milciadesowi, třetj Plategstým, getiným společeněm athenstých w této frwawé a hrozné wálce. Za našeho času drahná částla dotčené rowiny obrácena gest w barinu, a proříd nřj lopec ze země wonířa, té wdoby, galowj na rowině trojanstě se swatruj. Domnuwagj se udeuj, že to mohyla (náhřebnj lopec) gest, tam

(Most přes aužinu Euripus w Řecku.)

padlých zde pro vlasti vojnu pokrývajcej. Wykopávaním wšak posawad nic giného nemydobylo, než nepochybně hlubokých nádob a roztržitých kusů mramoru, snad z oněch pomníků, gež obec athénská se zwěšením slávy wítězitelů zde wystawiti dala. Mynějši welnice Marathou počítá jen asi 200 obywatelů, gežich dchalopy rewowjm opleteny a merruifowými i osiwowými sady wškol a wškol otoceny gsau. Do starobylých pomníků a památek na rowině této téměř nic wíce se nezachowalo; gediná studnice starobylého kamenného díla na ni se spatrúge. W blížších horách združge se množstwí lišek, žabů (zwláštní to druh divých psů) a wlků. Angličů básník, lord Byron, prawí: „celé to pole marathonské za 10,000 piastrů (mynjli se piastry turecké podle nynějšiho běhu, tedy asi 2666 zl. st.) zafauziti gšem mohli! Bože! tedy popel Wstadejím za wíce se dnes necení!“

Mezi wýchodním obřezím a welikým ostrowem Megropontem (druhdy Euboea) leží dlaný přístiw (kanal), kterž se u prostřed sauzge a na obau koncích co newíce rozširúge. Polední polowice tohoto přístíwa, gmenowaná u starých Řeků Euripus, slowe podnes zářiwem Egribošým, podle saugmenného města, nědy Kulis zwaného, u břehu, kde přístiw newjším býti počíná, wystaweného. Zde se thronáždilo lodiwo řecké, kowž se k wogně proti Trojanům chýlalo, a zde, podle staroreckého báge, král Agamemnon deuru swau Ifigenii bohyni Dianě obětowati powlel, aby hněw gegi naháchoil a tanto gafoby wýplatu utišen zbauteného moře na ni sobě wyprosíl a wymoíl. Na přistomném obrázku předstáwuge se most přes aužinu tuto, u města Megropontu (předtjm Euboea), rozšlenutý. Mezi gnyhmi památkami starobylými nalezá

se na břehu této aužiny, w nědejším teb zasutém přístáwa, Rhamnus řečeném, chrám Themidin. Tento prastarý chrám byl z tesaného, tal řečeného cykloptého (obrowstého) kusowj wystawen. We wnitřku geho nalezli newějši cestowatelé angličtj perachantai podobiznu bohyně spravedliwosti (Themidy) welmi starého způsobu. Wagt za to, že chrám tento gž za perského wpádu do Řeka (1.490 před Kristem) pokazen a zbořen byl. Weblé chrámu Themidina stál chrám bohyně Nemesis (t. obylaty, odměny), kterž i we swých žřiceninách fromě prawidelnosti své stawby i ginau zwláštnoti se wyznačuje. Hořegjši totážto částka řimly (Karnieš) wěstrze gest na červeně zabarwena, kterážto barwa, gal daleko sáhá, pokrýte částky před zwětráním ochránila. I we wnitřku stědy takowé malby a mmo to pozlacení hwězd lze znamenati. Milownci krásných umění takowěto ostatky dřewnjho maljštwj zwláste proto wysoce cenj, že nad mjru řjdté gsau, mnohem řjdejši, nežli zbytky giných umění, t. př. řezby. S chrám tento byl z penthelského mramoru wystawen, sody pal bohyně byla mistrwské dílo umělce Phidiasa, z mramoru pareského. Možno, že podobizna tato něde pod žřiceninami chrámu w zemi roztržitá a zasutá leží, kterž dle wšj podobnosti uáramumy zemětřesením pobořen byl. Město Rhamnus leželo na skalnatém přjwřji u samého moře. Gestě se spatrúge z pozemnj geho straup zbytky starých městských zdj, pokrýte hustým lentistřowým lesem.

Trogický dům (Trinity House) w Londynu.

Peněwadž stawenj toto, a společnost, gž náleží, welmi působilo na obchod welikobritanský wšbec a londýnský zwláste, zaslauží zagisté negafé mýnko.